

NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC PHÁP LUẬT TRÊN CÁC PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG, GÓP PHẦN XÂY DỰNG NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

■ PGS.TS TRẦN QUANG NHIẾP

Chúng ta đã và đang tiến hành xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân, vì dân với mục đích thực hiện quyền làm chủ của nhân dân theo chủ trương, đường lối của Đảng.

Nhà nước pháp quyền XHCN lấy pháp luật làm căn cứ điều tiết các hành vi cá nhân, các quan hệ xã hội, bảo đảm cho xã hội ổn định và phát triển bền vững.

Để có được xã hội pháp quyền như vậy, phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố như xây dựng hệ thống luật pháp hoàn chỉnh, có hệ thống tổ chức bộ máy nhà nước từ Trung ương xuống cơ sở vững chắc, trình độ văn hóa pháp luật và ý thức của người dân đạt tới sự hiểu biết, tự giác cao, các cơ quan giám sát thi hành pháp luật nghiêm minh... Trong số những yếu tố trên, yếu tố nào cũng có vai trò đặc biệt quan trọng. Nhưng suy cho cùng, hệ thống luật pháp ấy có đến được với người dân không, nhân dân có hiểu biết và tự giác thực hiện pháp luật hay không là vấn đề quyết định. Nếu luật pháp vẫn chỉ là luật pháp cho dù có hoàn chỉnh đến mấy; nếu người dân cứ tự do sống theo kiểu của mình không cần biết đến luật pháp, thì không những xã hội không phát triển mà còn rất tồi tệ và bất ổn. Mấu chốt của vấn đề ở chỗ, pháp luật phải đi vào cuộc sống, nhân dân thấy cần pháp luật như cần không khí để hít thở vậy. Cho nên, việc tuyên truyền giáo dục pháp luật cho nhân dân là việc làm không thể thiếu và cũng không thể làm một, hai lần, làm một thời gian ngắn là xong mà phải rất kiên trì, sáng tạo, linh hoạt, được toàn xã hội tham gia.

Tuyên truyền giáo dục pháp luật cho nhân dân có nhiều việc phải làm, bằng nhiều cách, do nhiều lực lượng tham gia như đã nêu.

Các phương tiện thông tin đại chúng với những ưu thế đặc biệt đã thực sự là một công cụ tuyên truyền giáo dục pháp luật có hiệu quả xã hội cao. Các phương tiện thông tin đại chúng làm cho mỗi người dân trong đời sống sinh hoạt thường ngày của mình được tiếp cận với các phương tiện thông tin đại chúng một cách trực tiếp, cập nhật, phong phú, đa dạng, sinh động, dễ dàng. Thông qua các phương tiện nghe, nhìn của đài phát thanh, đài truyền hình, sách báo in, báo mạng, báo ảnh, tạp chí... người dân có thể thấm nhuần những nội dung pháp luật, những điều cần phải làm, những vấn đề phải quan tâm... Các phương tiện thông tin đại chúng cũng phê phán, nêu rõ các hiện tượng sai trái coi thường pháp luật, không hiểu pháp luật đã dẫn đến những hậu quả khó lường cho cá nhân, gia đình và xã hội. Việc làm này có tác động mạnh tới nhận thức tư tưởng, tình cảm của mỗi người, khiến họ phải tự điều chỉnh hành vi của mình theo quy định của pháp luật. Cho nên việc tuyên truyền giáo dục pháp luật thông qua các phương tiện thông tin đại chúng là cần thiết, có nhiều ưu thế và là một trong những phương pháp, phương thức tuyên truyền giáo dục pháp luật hiện nay có hiệu quả cao, được nhiều người ở nhiều lứa tuổi quan tâm.

Để tuyên truyền giáo dục pháp luật, các phương tiện thông tin đại chúng thực hiện các nhiệm vụ chính sau:

1. Những người hoạt động trong lĩnh vực thông tin đại chúng phải có kiến thức pháp luật

V. Lê-nin đã từng chỉ rõ, người đi giáo dục cũng phải được giáo dục. Muốn tuyên truyền giáo dục pháp luật, người làm công tác thông tin đại chúng, cơ bản là các nhà báo phải được giáo dục về pháp luật, có kiến thức luật pháp khá sâu trên từng lĩnh vực. Nhà báo cần nghiên cứu, nắm vững hệ thống luật pháp trong lĩnh vực mà mình phụ trách như giao thông, môi trường, an ninh trật tự, kinh tế, tài chính, văn hóa, xã hội... Những thông tin giáo dục pháp luật phải chính xác, hệ thống, đầy đủ, rõ ràng, dễ hiểu, dễ nhớ, có ấn tượng khó quên.

Tuy nhiên, vẫn còn nhiều nguyên nhân khiến cho công tác tuyên truyền giáo dục luật pháp của các phương tiện truyền thông chưa đạt hiệu quả như mong muốn. Có tình trạng đó là do nội dung giáo dục pháp luật chưa sâu, chưa trúng, chưa thật thiết thực với đời sống người dân. Hình thức giáo dục tuy đã có sự tìm tòi, sáng tạo song vẫn chưa thật đáp ứng đầy đủ yêu cầu của cuộc sống. Tất cả đều do người làm công tác tuyên truyền còn những hạn chế về trình độ luật pháp, về khả năng thể hiện. Khắc phục điều đó, nhà báo cần thường xuyên được đào tạo, bồi dưỡng kiến thức pháp luật. Bản thân coi việc tự học, tự trang bị kiến thức pháp luật là một đòi hỏi nghề nghiệp cao, một ý thức trách nhiệm xã hội lớn đối với nhà báo hiện nay.

2. Nội dung hệ thống pháp luật được chuyển tải qua mạng lưới truyền thông phù hợp

Giáo dục pháp luật qua hệ thống truyền thông không thể mang tính giáo khoa, hàn lâm, truyền giảng mà nên được thông tin dưới nhiều hình thức sáng tạo, sinh động, cuốn hút khán giả, thính giả, độc giả. Những hình thức phóng sự, đối thoại, sân khấu hóa, trò chơi giải trí... cần được phát huy sáng tạo, phong phú, thiết thực.

Mỗi phương tiện thông tin đại chúng tự chọn cho mình những hình thức, biện pháp thích hợp với đặc trưng riêng. Cần có những chuyên mục, chuyên đề, chuyên trang dài hơi, bổ trợ, kế tiếp nhau một cách toàn diện, hệ thống, từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp, từ chưa hoàn

thiện đến hoàn thiện; ngày càng phong phú, hấp dẫn hơn. Dần dần tạo cho người dân có thói quen tư duy pháp luật, tìm hiểu pháp luật, điều chỉnh các hành vi theo pháp luật. Đài, báo cần có những hình thức sinh động phản ánh việc đưa pháp luật vào cuộc sống; phản ánh các khía cạnh, những biểu hiện cuộc sống pháp luật trong xã hội. Thông qua đó, nhận thức pháp luật của người dân được nâng lên. Họ tự rút ra những mặt tốt, tự phê phán những mặt chưa tốt trong thi hành pháp luật.

3. Tuyên truyền giáo dục những kiến thức pháp luật cần thiết, phổ cập với người dân

Cả nước có một hệ thống pháp luật chung, nhưng việc thực hiện nó lại tùy thuộc vào trình độ của người dân ở vùng, miền, do khả năng hiểu biết rất khác nhau. Vì thế, các phương tiện thông tin đại chúng cần căn cứ vào tôn chỉ, mục đích, khả năng đặc trưng, đối tượng phục vụ của cơ quan mình mà có cách diễn đạt, trình bày các nội dung pháp luật phù hợp. Trong những nội dung giáo dục, việc giáo dục ý thức pháp luật là khó nhất và cần nhất. Xây dựng được thói quen, nếp sống và làm việc theo pháp luật, người dân sẽ tự giác sống và làm việc theo pháp luật, tự giác tôn trọng pháp luật đó chính là tôn trọng cuộc sống của chính mình và tôn trọng cộng đồng. Khi có ý thức pháp luật, người dân sẽ dần dần hình thành thói quen, thành nếp sống, thành nhu cầu của cuộc sống một cách tự nhiên, tự giác, không cần sự giám sát của các cơ quan thi hành pháp luật.

Để có được ý thức pháp luật của người dân, báo chí, các phương tiện thông tin đại chúng không ngại tốn thời gian, công sức, tiền của, phải rất kiên trì, bền bỉ, sáng tạo, kiên nhẫn phối hợp với các cơ quan chức năng tuyên truyền giáo dục nhiều lần. Tuyên truyền để người dân bỏ dần thói quen tự do, tùy tiện của nếp sống không cần pháp luật hoặc coi thường pháp luật. Đối với những vấn đề cấp thiết cần người dân hiểu và thi hành nghiêm chỉnh như an toàn giao thông, an ninh trật tự, vệ sinh môi trường, an toàn thực phẩm... Cần phải thiết lập

trật tự cộng đồng xã hội bằng sự tự giác, tự chủ cao của người dân mới có được sự ổn định vững chắc của cộng đồng. Cao hơn nữa là những tri thức luật pháp về kinh tế, tài chính, quốc phòng, đối ngoại... lần lượt được cung cấp cho nhân dân hiểu biết và thực hiện để có được một xã hội văn minh, tiến bộ của nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa. Hiện nay, chúng ta đang hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu hơn, rộng hơn, đòi hỏi chúng ta không chỉ có tri thức văn hóa pháp luật của nước ta, mà còn hiểu biết văn hóa pháp luật của các nước, văn hóa pháp luật quốc tế để chúng ta tồn tại và phát triển. Trong khi đó, chúng ta hiểu biết luật pháp quốc tế chưa được bao nhiêu mà cuộc sống hàng ngày luôn cọ xát, va chạm, phải xử lý liên quan đến pháp luật quốc tế. Một người dân buôn bán ở biên giới, người làm nghề chài lưới ở ngoài biển, người đi lao động nước ngoài... đều cần có tri thức nhất định về pháp luật quốc tế và pháp luật của nước sở tại.

4. Phương tiện thông tin đại chúng đấu tranh, phê phán những tiêu cực vi phạm pháp luật của công dân trong đời sống xã hội

Cùng với việc tuyên truyền giáo dục pháp luật, các phương tiện thông tin đại chúng tập trung phê phán, phân tích, tìm nguyên nhân của những cá nhân, tập thể vi phạm pháp luật một cách thẳng thắn, sắc bén. Đó là những hiện tượng xảy ra trong cuộc sống hàng ngày chung quanh ta. Việc cải cách hành chính làm cho nền hành chính công gọn nhẹ, có hiệu quả, phục vụ thiết thực nhân dân đã được Đảng, Nhà nước yêu cầu nhiều năm song vẫn còn trì trệ. Tình trạng quan liêu, hách dịch, vi phạm quyền làm chủ của nhân dân vẫn khá nghiêm trọng ở nhiều nơi khiến nhân dân bất bình, làm giảm sút lòng tin vào các cơ quan Đảng, chính quyền sở tại. Kèm theo đó, phía người quản lý và người dân ở không ít nơi còn coi thường pháp luật, bất chấp kỷ cương, dân chủ quá trớn; một bộ phận cán bộ lười bè kéo cánh, tham nhũng, hối lộ, gây bất bình trong

nhân dân... Những vấn đề như vậy nếu cứ để kéo dài, không dám phê phán công khai hoặc chỉ phê phán chung chung sẽ không có tác dụng góp phần làm chuyển biến tình hình, làm giảm sút lòng tin của nhân dân đối với chính quyền. Nhân dân rất cần các phương tiện thông tin đại chúng cung cấp những thông tin chính xác, rõ ràng về những vấn đề liên quan đến pháp luật đúng, sai, phải, trái. Một xã hội pháp quyền, nhất là pháp quyền xã hội chủ nghĩa thì yếu tố pháp quyền phải được coi là tối thượng, là "thần linh" như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy. Xã hội ấy không thể tồn tại những hành vi bất chấp pháp luật, coi thường kỷ cương đi đến độc đoán, chuyên quyền; dùng quyền lực thay cho công lý. Đó là điều Đảng ta chú trọng bằng mọi cách khắc phục, làm trong sạch bộ máy của Đảng, bộ máy nhà nước; xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN của dân, do dân, vì dân.

5. Chương trình "Sức nước nghìn năm" là đóng góp thiết thực, có hiệu quả vào quá trình tuyên truyền giáo dục pháp luật ở nước ta

Tính khả thi và thiết thực của chương trình này thể hiện ở mục tiêu cụ thể, các hình thức, bước đi và biện pháp của nó.

"Sức nước nghìn năm" với cái tên của một chương trình hoạt động nhằm khơi dậy và phát huy truyền thống quý báu của lịch sử dân tộc ta, một dân tộc có nền văn minh, văn hiến, văn minh pháp luật hàng nghìn năm cần được đánh thức như một nguồn sức mạnh cho sự nghiệp đổi mới, xây dựng đất nước Việt Nam XHCN. Bắt đầu và hành trình của chương trình là hoạt động tuyên truyền, giáo dục, truyền bá pháp luật. Thông qua nhiều hình thức sinh động, sáng tạo, cô đọng, ấn tượng linh hoạt, nhẹ nhàng làm cho người dân "thưởng thức" pháp luật; nhận thức pháp luật, hiểu biết giá trị pháp luật để tự giác thi hành pháp luật. Tập trung vào bốn nhóm vấn đề của chương trình, các phương tiện thông tin đại chúng có thể phát huy vai trò độc lập của mình hoặc phối hợp cùng làm cho việc tuyên truyền giáo dục pháp luật có hiệu quả.

(Xem tiếp trang 20)

chính được rà soát đơn giản hơn, cải thiện một bước quan trọng mối quan hệ giữa Nhà nước với công dân. Tuy nhiên, một số cơ quan, đơn vị chưa ban hành chương trình hành động thực hiện Nghị quyết số 04 cũng như kế hoạch triển khai thực hiện nhiệm vụ CCHC theo năm và giai đoạn. Việc rà soát các thủ tục hành chính nhìn chung chưa đáp ứng yêu cầu. Tại bộ phận một cửa ở một số cơ quan thời gian giải quyết công việc còn chậm so với quy định, nhất là khâu thẩm định một số dự án đầu tư, giải phóng mặt bằng, giao đất, cho thuê đất, cấp giấy chứng nhận và chuyển quyền sử dụng đất... chưa thật sự tạo

điều kiện thúc đẩy phát triển sản xuất kinh doanh, phục vụ đời sống xã hội, tạo dựng môi trường đầu tư thuận lợi trên địa bàn. Tình hình khiếu nại, tố cáo trên địa bàn còn diễn biến phức tạp, một số nơi còn khiếu kiện vượt cấp. Chất lượng đội ngũ CBCCVC còn nhiều bất cập, chậm đổi mới về lễ lối, tác phong làm việc; Một số cơ quan chưa bố trí phòng làm việc cho bộ phận một cửa theo quy định. Công tác thanh tra, kiểm tra thực hiện nhiệm vụ CCHC của một số cấp uỷ đảng, chính quyền chưa tích cực, thiếu thường xuyên. Việc tuyên truyền về CCHC ở nhiều địa phương chưa tốt, chưa huy động được tổ chức và công dân tham gia

giám sát quá trình thực hiện CCHC.

Để tiếp tục thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp đã được xác định trong Nghị quyết số 04 của Ban Thường vụ Tỉnh uỷ, các cấp, các ngành cần tập trung chỉ đạo khắc phục những thiếu sót, hạn chế, quyết tâm hoàn thành tốt nhiệm vụ đưa công tác CCHC giai đoạn tới thật sự trở thành động lực nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của bộ máy nhà nước mà Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng lần thứ 5 khoá X đã đề ra, góp phần quan trọng vào quá trình hội nhập, thu hút đầu tư, tạo điều kiện thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội. ●

NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC PHÁP LUẬT...

(Tiếp theo trang 17)

Các nhóm vấn đề của chương trình rất thiết thực với nhân dân về dân sinh, y tế, giáo dục, văn hóa, an sinh, trật tự, tư pháp, hộ tịch, chính sách.

Trong bốn lĩnh vực trên, không chỉ truyền hình, các phương tiện thông tin đại chúng đã từng tuyên truyền, quảng bá mà sắp tới sẽ có thể làm tốt hơn, kỹ hơn, sâu hơn dưới các hình thức sinh động, nhẹ nhàng, dễ vào cuộc sống như: sân khấu hóa, trò chơi, thi tìm hiểu pháp luật, từ điển pháp luật... Thông qua đó, các đối tượng có trình độ khác

n nhau ở các vùng miền khác nhau đều có cơ hội tiếp cận với tri thức pháp luật một cách tự nhiên, tự giác theo kiểu mưa dầm thấm lâu.

Nói đến phát huy vai trò của các phương tiện thông tin đại chúng với tuyên truyền giáo dục pháp luật của nhân dân là nói tới một vấn đề lớn trong đời sống tinh thần của xã hội. Nó liên quan trực tiếp và gián tiếp tới sự ổn định, phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Điều quan trọng là công việc này cần được tổ chức lại thành một lực lượng thống nhất, có chương trình

hoạt động với các hình thức, bước đi thích hợp, được Đảng, Nhà nước quan tâm thích đáng. Chương trình "Sức nước nghìn năm" đã có kế hoạch và khả năng tham gia thực hiện điều đó một cách khả thi.

Các phương tiện thông tin đại chúng, ngoài việc chủ động thực hiện tốt các vấn đề nêu trên, còn ủng hộ, phối hợp, tạo điều kiện cùng chương trình "Sức nước nghìn năm" phát huy tác dụng, đưa các nội dung giáo dục pháp luật vào cuộc sống một cách thiết thực, hiệu quả, bền vững. ●